

تحليل اجمالي آمار تجارت خارجي در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳

معاونت پژوهش‌های اقتصادي
دفتر: مطالعات اقتصادي

كد موضوعي: ۲۲۰
شماره مسلسل: ۱۴۰۲۴
آذرماه ۱۳۹۳

به نام خدا

- ۱.....چکیده
- ۱.....مقدمه
- ۲.....۱. وضعیت کلی تراز بازرگانی کشور
- ۴.....۲. صادرات کالاها و میعانات گازی
- ۱۰.....۳. واردات کالا
- ۱۵.....نتیجه‌گیری
- ۱۸.....منابع و مآخذ

تحلیل اجمالی آمار تجارت خارجی در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳

چکیده

ارائه تصویری از فضای اقتصادی کشور و تحلیل شاخص‌های بخش‌های مختلف یکی از اقداماتی است که منجر به ایجاد زمینه مناسب برای اتخاذ تصمیمات بهینه توسط مسئولان اقتصادی کشور می‌گردد. از این رو در این گزارش تلاش می‌شود با بررسی آمار تجارت خارجی کشور در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ و مقایسه آن با دوره مشابه سال قبل تحلیل‌هایی برای ترسیم فضای کنونی تجارت خارجی ارائه شود. نتایج حاصل از این گزارش گویای رشد قابل توجه آمار صادرات و واردات و در نتیجه کم‌اثر بودن تحریم‌های تجاری و در عین حال تمرکز بالای تجارت خارجی با برخی کشورها و وابستگی صادرات به بخش نفت و گاز و تمرکز واردات بر روی برخی کالاهای اساسی و نتایج دیگری است که می‌تواند گویای آسیب‌پذیر بودن تجارت خارجی کشور در شرایط اقتصاد مقاومتی باشد.

مقدمه

بیشتر اقتصاددانان معتقدند که تجارت، موتور توسعه در جوامع امروزی است. به نظر ایشان، تجارت بین‌الملل امکان بهره‌گیری از توانمندی‌های اقتصادی بالقوه را، با توجه به

مزیت‌های نسبی موجود و قابل خلق به وجود می‌آورد و علائم روشنی را برای سرمایه‌گذاری در طرح‌های اقتصادی سودآور و قابل رقابت در عرصه جهانی پدیدار می‌سازد. همچنین تجارت بین‌الملل، نرخ رشد اقتصاد را از طریق دسترسی به بازارهای خارجی، استفاده از فناوری‌های نوین و برخورداری از منابع بین‌المللی، تحت تاثیر قرار می‌دهد. از سوی دیگر تجارت خارجی پویا و فعال، نقش قابل توجهی در شکل‌گیری اقتصاد مقاومتی، کاهش وابستگی به چند کشور خاص و رهایی از اقتصاد تک‌محصولی به دنبال خواهد داشت. بنابراین رصد دقیق آمار بازرگانی خارجی ایران و ارائه تصویری از آن برای مسئولان و سیاستگذاران، ضرورتی انکارناپذیر است.

با عنایت به انتشار آمار مقدماتی بازرگانی خارجی کشور در ۶ ماهه نخست سال توسط گمرک جمهوری اسلامی ایران در این گزارش، خلاصه‌ای از آمار مذکور و تحلیل‌هایی در این خصوص ارائه می‌شود.

۱. وضعیت کلی تراز بازرگانی کشور

مطابق نمودار ۱، صادرات ایران^۱ با رشد حدود ۲۰ درصدی از ۱۹,۳۹۴ میلیون دلار در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۲ به ۲۳,۱۹۹ میلیون دلار در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ رسیده است. این در حالی است که واردات از رشد بیشتری (حدود ۳۰ درصد) برخوردار بوده به نحوی که میزان واردات از ۲۰,۰۸۷ میلیون دلار در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۲ به ۲۶,۰۲۱ میلیون دلار در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ رسیده است. تغییرات فوق باعث شده تا کسری

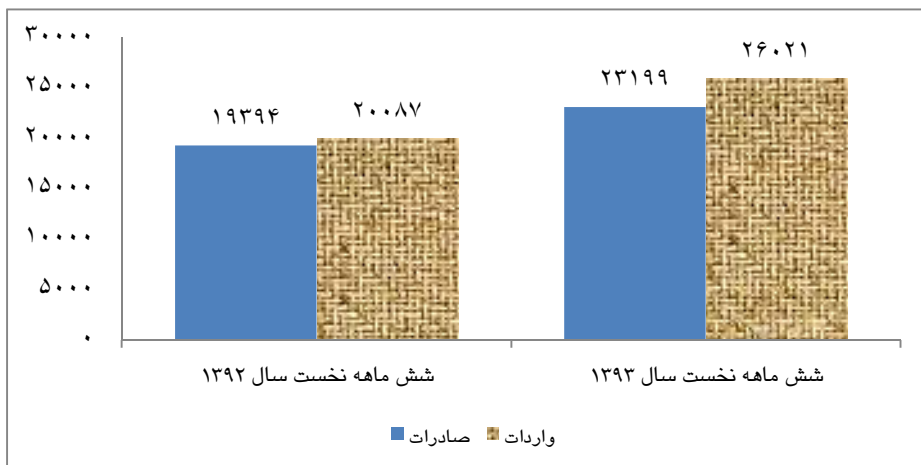
۱. منظور از «صادرات» در این گزارش، صادرات قطعی کالاهای غیرنفتی، محصولات پتروشیمی و مبعانات گازی است و آمار مربوط به صادرات نفت، گاز و تجارت چمدانی در آن منظور نمی‌شود.

تراز تجاری ایران (بدون منابع صادرات نفتی، گاز و تجارت چمدانی) در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ رشد بسیار بالای ۳۰۰ درصدی را تجربه کند و تراز تجاری از ۶۹۳- میلیون دلار در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۲ به ۲۸۲۲- میلیون دلار در ۶ ماهه نخست سال جاری برسد.

نمودار ۱. آمار ارزشی تجارت خارجی ایران طی ۶ ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۳

(واحد: میلیون دلار)

مأخذ: گزارش آمار مقدماتی تجارت خارجی طی ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ مندرج در سایت رسمی گمرک جمهوری اسلامی ایران به آدرس:
<http://www.irica.gov.ir>

لازم به یادآوری است که صادرات ایران از لحاظ وزنی در هر دو دوره مورد بررسی از وزن واردات بیشتر بوده و از نظر ارزشی در هر دو دوره از ارزش واردات کمتر است که نشانگر صادرات کالاهای حجیم با ارزش افزوده کم و واردات کالاهای سبک با ارزش افزوده بیشتر است.

۲. صادرات کالاها و میعانات گازی

۲-۱. ترکیب کالاهای صادراتی

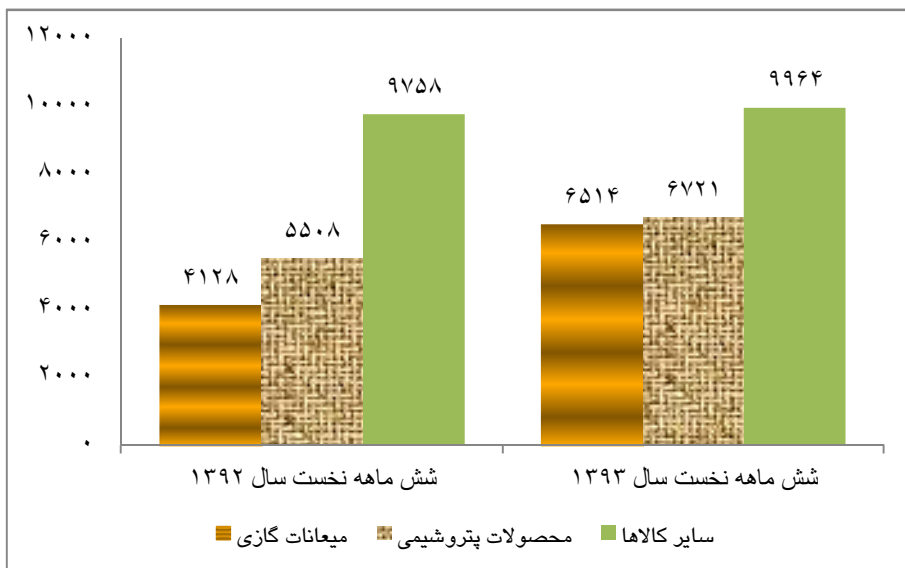
مطابق نمودار ۲ الگوی صادراتی کشور نسبت به دوره قبل تفاوت مهمی نکرده است.^۱ البته باید توجه کرد که فاصله ارزشی بین محصولات پتروشیمی و میعانات گازی نسبت به دوره قبل کاهش یافته است. صادرات میعانات گازی در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۲، معادل ۴,۱۲۸ میلیون دلار بوده که با رشد حدود ۵۸ درصدی به ۶,۵۱۴ میلیون دلار در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ رسیده است. صادرات محصولات پتروشیمی در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۲، معادل ۵,۵۰۸ میلیون دلار بوده که با رشد حدود ۲۲ درصدی به ۶,۷۲۱ میلیون دلار در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ رسیده است. صادرات سایر کالاها نیز با رشد اندک حدود ۲ درصدی از ۹,۷۵۸ میلیون دلار در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۲ به ۹,۹۶۴ میلیون دلار در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ رسیده است.

۱. لازم به یادآوری است که الگوی صادراتی کشور نسبت به ۳ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ تغییری نداشته است. به این ترتیب که در دوره زمانی مذکور صادرات میعانات گازی بیشتر از محصولات پتروشیمی بوده است.

نمودار ۲. ترکیب کالاهای صادراتی از نظر ارزشی در دوره ۶ ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۳

(واحد: میلیون دلار)

مأخذ: همان.

باتوجه به نمودار فوق، قسمت اعظم افزایش صادرات، ناشی از بالا رفتن صادرات میعانات گازی و محصولات پتروشیمی بوده که هر دو به بخش نفت وابسته می‌باشند و صادرات سایر کالاها رشدی اندک (در حدود ۲ درصد) نسبت به دوره قبل داشته است.

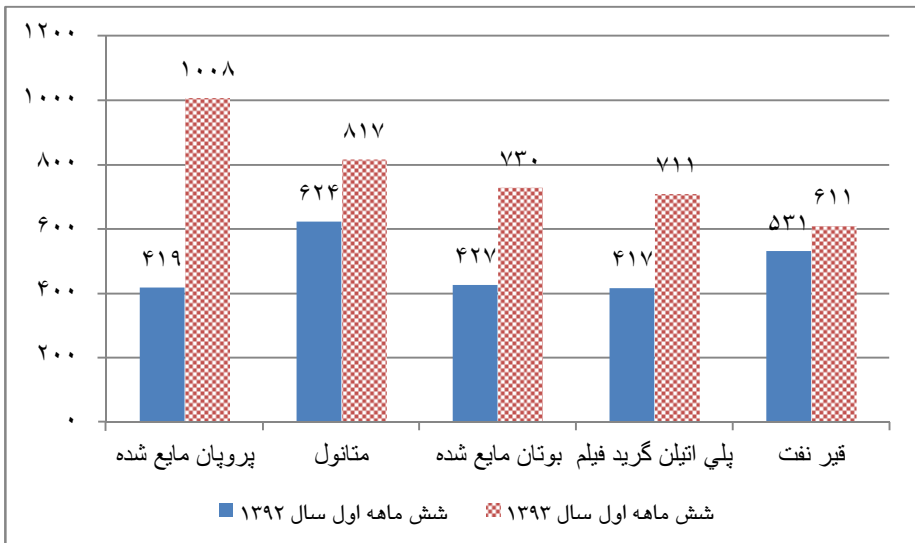
۲-۲. اقلام عمده صادراتی کشور

مطابق نمودار ۳ مقایسه اقلام عمده صادراتی ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ نسبت به دوره مشابه سال قبل بیانگر آن است که از میان حدود ۶۹۰۰ قلم کالای صادراتی کشور،

صادرات پروپان مایع با رشد حدود ۱۴۱ درصدی از ۴۱۹ میلیون دلار به ۱۰۰۸ میلیون دلار، صادرات متانول با رشد حدود ۳۱ درصدی از ۶۲۴ میلیون دلار به ۸۱۷ میلیون دلار، صادرات بوتان مایع شده با رشد ۷۱ درصدی از ۴۲۷ میلیون دلار به ۷۳۰ میلیون دلار، صادرات پلی اتیلن گرید فیلم با رشد حدود ۷۱ درصدی از ۴۱۷ میلیون دلار به ۷۱۱ میلیون دلار و صادرات قیرنفت با رشد حدود ۱۵ درصدی از ۵۳۱ میلیون دلار به ۶۱۱ میلیون دلار رسیده است.

نمودار ۳. صادرات به تفکیک اقلام عمده در ۶ ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳

(واحد: میلیون دلار)

مأخذ: همان.

در بین ۱۰ قلم عمده محصولات صادراتی، پروپان مایع شده دارای بیشترین رشد ارزشی (حدود ۱۴۰ درصد) است. رشد فوق باعث شده تا کالای مذکور که در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۲ رتبه هفتم را در بین صادرات به خود اختصاص داده بود، در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ به اولین کالای صادراتی ارتقا یابد.

صادرات کالاهای دیگر مانند «محصولات از آهن یا فولاد» رشد ۱۱۵ درصدی، «بوتان مایع شده» و «پلی اتیلن گرید فیلم» رشدهای حدود ۷۱ درصدی و «پارااکسیلین» رشد ۷۷ درصدی داشته‌اند. کالای «اوره حتی به صورت محلول در آب» بیشترین کاهش رشد ارزشی (حدود ۴۸- درصد) را داشته و با این کاهش در میزان صادرات از رتبه اول اقلام عمده صادراتی در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۲ به رتبه هشتم در ۶ ماهه نخست سال جاری رسیده است. صادرات سیمان سفید و سنگ آهن هماتیت نیز به ترتیب ۳۵ درصد و ۲۳ درصد کاهش داشته‌اند.

۲-۳. متوسط قیمت کالاهای صادراتی

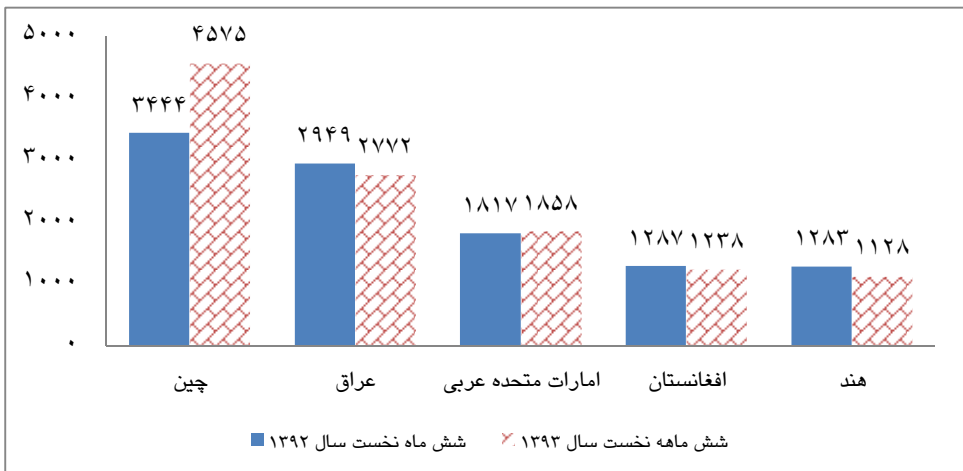
متوسط قیمت هر تن کالای صادراتی در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ حدود ۴۳۲ دلار بوده که نسبت به مدت مشابه سال قبل افزایش ۹/۹۲ درصدی و نسبت به سه ماهه نخست سال ۱۳۹۳، افزایش ۵/۶ درصدی داشته است.

۲-۴. کشورهای عمده طرف صادراتی کشور

مطابق نمودار ۴، ترتیب شرکای صادراتی ایران در دوره‌های مورد بررسی تفاوتی نداشته، اما سهم تجاری کشور چین از رشد قابل ملاحظه‌ای نسبت به سایر کشورها برخوردار

بوده است. بدین صورت که صادرات به چین با رشد حدود ۳۳ درصدی از ۳,۴۴۴ میلیون دلار در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۲ به ۴,۵۷۵ میلیون دلار در دوره بعد رسیده و کشور چین حدود ۲۷ درصد ارزش صادرات ایران را به خود اختصاص داده است. از سوی دیگر صادرات ایران به کشورهای عراق، افغانستان و هند کاهش پیدا کرده که نشانگر از دست رفتن بخشی از بازارهای صادراتی بوده و نیازمند توجه بیشتر مسئولان مربوطه است. صادرات به امارات متحده عربی نیز نسبت به دوره قبل رشد اندک حدود ۲ درصدی داشته و صادرات به این کشور از ۱,۸۱۷ میلیون دلار در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۲ به ۱,۸۵۸ میلیون دلار در دوره مشابه سال جاری رسیده است.

نمودار ۴. پنج کشور عمده طرف صادراتی بر اساس ارزش در ۶ ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ (واحد: میلیون دلار)

مأخذ: همان.

همان‌طور که مشاهده می‌شود نزدیک به ۷۰ درصد کالاهای صادراتی ایران توسط ۵ کشور خریداری می‌شود که می‌تواند صادرات کشور را در مواقع بحرانی با آسیب‌هایی مواجه کند (لازم به یادآوری است که سهم کلی پنج کشور عمده طرف صادراتی ایران در ۶ ماهه نخست سال جاری نسبت به ۶ ماه ابتدایی سال گذشته و ۳ ماه ابتدایی سال جاری تغییر مهمی نکرده است).

۵-۲. صادرات به تفکیک استان‌های تولیدکننده کالاهای نهایی^۱

استان بوشهر در ۶ ماه نخست سال ۱۳۹۳ همانند دوره مشابه سال قبل، فعال‌ترین استان کشور در زمینه صادرات بوده و پس از آن استان‌های تهران، خوزستان، اصفهان و خراسان رضوی قرار دارند. لازم به یادآوری است که صادرات استان تهران از لحاظ ارزشی نسبت به دوره قبل ۲۴ درصد کاهش یافته است.

آمار مربوطه نشان می‌دهد که در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳، ده استان کشور (بوشهر، تهران، خوزستان، اصفهان، خراسان رضوی، آذربایجان شرقی، کرمان، مرکزی، یزد و آذربایجان غربی) ۷۶ درصد از کل ارزش صادرات را به خود اختصاص داده‌اند و تنها ۲۴ درصد ارزش کل صادرات متعلق به ۲۱ استان دیگر بوده است (در دوره مشابه سال قبل سایر استان‌ها تنها ۱۵ درصد کل ارزش صادرات را دارا بودند).

۱. آمار صادرات استانی به‌علت ناآگاهی صادرکنندگان از محل ساخت و نحوه طبقه‌بندی کالاها در مقایسه با سایر آمارهای ارائه شده از دقت بالایی برخوردار نیست.

۶-۲. صادرات به تفکیک گمرکات

فعال‌ترین گمرک کشور در زمینه صادرات در ۶ ماه نخست سال ۱۳۹۳ همانند دوره مشابه سال قبل، گمرک منطقه ویژه عسلویه بوده و بعد از آن گمرکات شهید رجایی، پتروشیمی بندر امام خمینی، معاونت صادرات تهران و شهید باهنر قرار دارند. در بین ۱۰ گمرک فعال صادراتی، گمرک پتروشیمی بندر امام خمینی بیشترین (حدود ۶۰ درصد) و گمرک منطقه ویژه بوشهر (۱) کمترین (حدود منفی ۱۶ درصد) رشد ارزشی را نسبت به دوره قبل داشته‌اند. لازم به یادآوری است که نزدیک به ۷۰ درصد ارزش صادرات کل کشور توسط ۱۰ گمرک انجام شده و سایر ۱۱۷ گمرک فعال صادراتی دیگر در دوره مورد بررسی تنها ۳۰ درصد ارزش کل صادرات را به خود تخصیص داده‌اند.

۳. واردات کالا

۱-۳. ترکیب کالاهای وارداتی

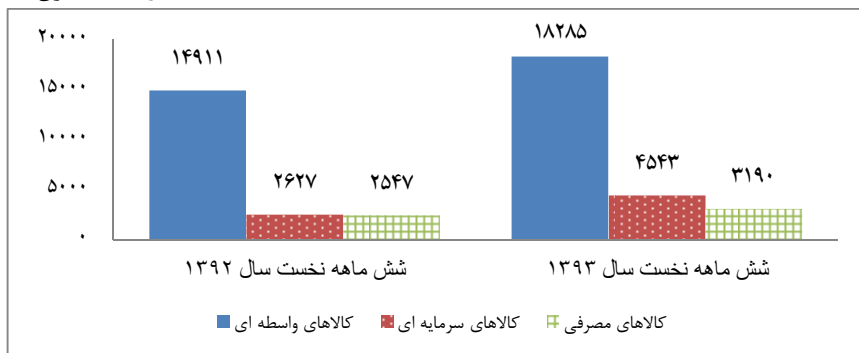
مطابق نمودار ۵ واردات ایران طی ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳، افزایش قابل توجهی نسبت به مدت مشابه سال قبل داشته است. واردات کالاهای واسطه‌ای در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۲، معادل ۱۴,۹۱۱ میلیون دلار بوده که با رشد حدود ۲۳ درصدی به ۱۸,۲۸۵ میلیون دلار در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ رسیده است. واردات کالاهای سرمایه‌ای در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۲، معادل ۲,۶۲۷ میلیون دلار بوده که با رشد حدود ۷۳ درصدی به ۴,۵۴۳ میلیون دلار در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ رسیده است. واردات کالاهای مصرفی نیز معادل ۲,۵۴۷ میلیون دلار در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۲

بوده که با رشد حدود ۲۵ درصدی به ۳,۱۹۰ میلیون دلار در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ رسیده است.

نمودار ۵. ترکیب کالاهای وارداتی از نظر ارزشی در دوره ۶ ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۳

(واحد: میلیون دلار)

مأخذ: گزارش «متوسط ارزش کالاهای وارداتی و صادراتی غیرنفتی (بدون احتساب میعانات گازی در ۶ ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۳)»، پیوست نامه مورخ ۱۳۹۳/۷/۲۰ گمرک جمهوری اسلامی ایران با شماره ۲۲/۱/۲۵۳/۱۳۳۵۰۲.

لازم به یادآوری است که قسمت اعظم واردات ایران در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳، کالاهای واسطه‌ای (با سهم ارزشی حدود ۷۰ درصد) بوده و پس از آن کالاهای سرمایه‌ای (با سهم ارزشی حدود ۱۸ درصد) و کالاهای مصرفی (با سهم ارزشی حدود ۱۲ درصد) قرار دارند.

۲-۳. اقلام عمده وارداتی

از میان حدود ۵۰۰۰ قلم کالای وارداتی کشور، واردات دانه گندم سخت با رشد حدود ۱۲۴ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل، بیشترین میزان واردات (به ارزش ۱,۲۸۶ میلیون دلار) را در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ به خود اختصاص داده است.

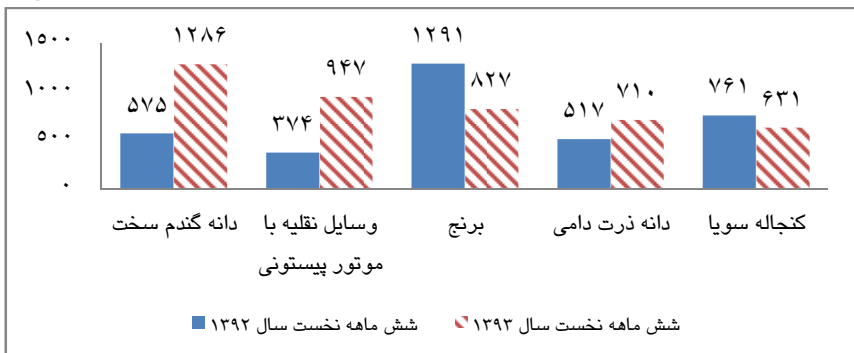
واردات «وسایل نقلیه با موتور پیستونی» نیز با رشد حدود ۱۵۳ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل دومین کالای وارداتی از لحاظ ارزش (با واردات ۹۴۷ میلیون دلار) در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ است.

سه قلم بعدی واردات همگی مربوط به مواد غذایی است. واردات برنج با حدود ۳۶ درصد کاهش نسبت به مدت مشابه سال قبل به ۸۲۷ میلیون دلار، واردات دانه ذرت دامی با رشد حدود ۳۷ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل به ۷۱۰ میلیون دلار و واردات کنجاله سویا نیز با کاهش حدود ۱۷ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل به ۶۳۱ میلیون دلار رسیده است.

لازم به یادآوری است که پنج کالای فوق در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۲ نیز در ردیف ۵ قلم اصلی واردات (البته با رتبه متفاوت) قرار داشته‌اند. به علاوه رتبه وارداتی هر کالا نسبت به سه ماهه ابتدایی سال ۱۳۹۳ تغییری نکرده است.

نمودار ۶. واردات به تفکیک اقلام عمده در ۶ ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳

(واحد: میلیون دلار)

مأخذ: گزارش آمار مقدماتی تجارت خارجی طی ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ مندرج در سایت رسمی گمرک جمهوری اسلامی ایران به آدرس:

<http://www.irica.gov.ir>

مطابق نمودار فوق، در بین ۵ قلم کالای اصلی وارداتی، ۴ مورد آن اختصاص به مواد غذایی دارد که می‌تواند به عنوان تهدیدی برای کشور در مواقع تحریم قلمداد شود و از نکاتی است که در حوزه اقتصاد مقاومتی باید به آن توجه ویژه کرد.

۳-۳. متوسط قیمت کالاهای وارداتی

متوسط قیمت هر تن کالای وارداتی در ۶ ماهه نخست سال جاری، ۱,۳۲۸ دلار بوده که نسبت به مدت مشابه سال قبل کاهش ۱۱/۴۱ درصدی و نسبت به سه ماهه نخست سال ۱۳۹۳، افزایش ۴/۵ درصدی داشته است.

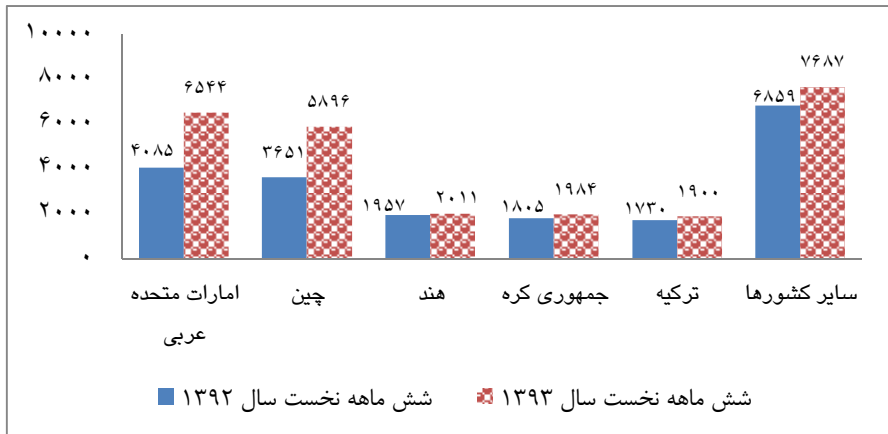
با توجه به متوسط قیمت هر تن کالای صادراتی (معادل ۴۳۲ دلار)، رابطه مبادله بازرگانی خارجی ایران رقم ۰/۳۲ خواهد بود که نشان‌دهنده پایین بودن متوسط قیمت کالاهای صادراتی نسبت به کالاهای وارداتی است.

۳-۲. کشورهای عمده طرف واردات

مطابق نمودار ۷، میزان واردات از کشورهای امارات متحده عربی و چین در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ در مقایسه با سایر کشورها، رشد قابل ملاحظه‌ای داشته است. در ۶ ماهه اول سال جاری نسبت به دوره مشابه سال قبل، واردات از امارات متحده عربی با رشد بیش از ۶۰ درصد از ۴,۰۸۵ به ۶,۵۴۴ میلیون دلار، واردات از چین با رشد بیش از ۶۱ درصد از ۳,۶۵۱ به ۵,۸۹۶ میلیون دلار، واردات از هند با رشد حدود ۲ درصد از ۱,۹۵۷ به ۲,۰۱۱ میلیون دلار، واردات از جمهوری کره با رشد حدود ۱۰ درصد از ۱,۸۰۵ به ۱,۹۸۴ میلیون دلار و واردات از ترکیه با رشد حدود ۱۰ درصد از ۱,۷۳۰ به ۱,۹۰۰ میلیون دلار رسیده است.

نمودار ۷. میزان واردات به تفکیک پنج کشور عمده طی ۶ ماه نخست سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۳

(واحد: میلیون دلار)

مأخذ: همان.

در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۲، حدود ۶۵ درصد واردات ایران از ۵ کشور فوق وارد شده بود، در حالی که شاخص مذکور در ۶ ماهه نخست امسال به ۷۰ درصد رسیده است. بالا رفتن سهم واردات ایران از ۵ کشور اول طرف وارداتی، پدیده مطلوبی (مخصوصاً در شرایط تحریم) محسوب نمی‌شود.

از سوی دیگر واردات ایران از «جمهوری کره» کاهش قابل توجهی از نظر وزنی داشته (نزدیک به ۳۲ درصد کاهش)، اما از نظر ارزشی رشد ۹ درصدی داشته که به معنای تغییرات الگوی وارداتی ایران از این کشور و واردات کالاهای با ارزش افزوده بالاتر است.

۴-۳. واردات به تفکیک گمرکات

فعال‌ترین گمرک کشور در زمینه واردات در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳، مانند دوره مشابه سال قبل، گمرک شهید رجایی با سهم ارزشی ۳۴ درصدی و سپس گمرکات بندر امام خمینی، معاونت واردات و ترانزیت تهران، حوزه تجاری فرودگاه امام خمینی و منطقه ویژه بوشهر (۱) است. در بین ۱۰ گمرک فعال کشور، گمرک قزوین با ۱۰۵ درصد رشد، بیشترین و گمرک خرمشهر با ۱/۵ درصد رشد، کمترین رشد ارزشی را نسبت به سایر گمرکات داشته‌اند.

مشابه گمرکات صادراتی، قسمت اعظم ارزش واردات کل کشور (بیش از ۸۴ درصد) در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ از مسیر ۱۰ گمرک (از میان ۸۷ گمرک فعال وارداتی) به کشور وارد شده که بیانگر ضرورت بازنگری و آمایش گمرکات اجرایی در سراسر کشور است.

نتیجه‌گیری

۱. رشد ۲۰ درصدی صادرات و رشد ۳۰ درصدی واردات در دوره مورد بررسی نشانگر تضعیف تحریم‌های تجاری بر علیه ایران و یا کم‌اثر شدن تحریم‌های فعلی بر فرآیند تجارت خارجی کشور است.

۲. در دوره مورد بررسی، صادرات ایران از لحاظ وزنی از واردات بیشتر بوده و از نظر ارزشی از ارزش واردات کمتر است که نشانگر صادرات کالاهای حجیم با ارزش افزوده کم و واردات کالاهای سبک با ارزش افزوده بالاتر است.

۳. قسمت اعظم افزایش صادرات، ناشی از بالا رفتن صادرات میعانات گازی و محصولات پتروشیمی بوده که هر دو به بخش نفت مرتبط هستند و صادرات غیرنفتی سایر کالاها تنها رشدی اندک (در حدود ۲ درصد) نسبت به دوره قبل داشته است.

۴. کالاهای عمده صادراتی کشور پروپان مایع شده، متانول، بوتان مایع شده، پلی اتیلن گرید فیلم و قیرنفت هستند که همگی در زیرگروه مشتقات نفتی و پتروشیمی قرار می‌گیرند. کالاهای فوق نزدیک به ۲۳ درصد از آمار صادرات را شامل شده و این امر نشان‌دهنده وابستگی صادرات غیرنفتی کشور به محصولات وابسته به بخش نفت و گاز است.

۵. افزایش شدید صادرات برخی کالاها مانند پروپان مایع شده، محصولات از آهن یا فولاد، بوتان مایع شده و پلی اتیلن گرید فیلم و کاهش قابل ملاحظه صادرات برخی دیگر از کالاها مانند اوره و سیمان سفید نسبت به دوره قبل از ویژگی‌های صادرات ایران در دوره مورد بررسی است.

۶. پنج کشور عمده خریدار صادرات ایران در ۶ ماهه اول سال ۱۳۹۳ به ترتیب کشورهای چین، عراق، امارات متحده عربی، افغانستان و هند بوده‌اند که نزدیک به ۷۰ درصد صادرات ایران توسط این کشورها خریداری شده است. لازم به یادآوری است که محدودیت شرکای کالاهای صادراتی ایران می‌تواند خطری بالقوه باشد.

۷. در دوره مورد بررسی، ارزش صادرات ایران به چین از رشد قابل ملاحظه‌ای برخوردار بوده، اما ارزش صادرات به کشورهایمانند عراق، افغانستان و هند کاهش یافته است که می‌تواند نشانگر از دست رفتن تدریجی بازارهای صادراتی به این کشورها و جایگزین شدن آن با صادرات به کشور چین باشد.

۸. استان بوشهر در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ همانند دوره مشابه سال قبل، فعال‌ترین استان کشور در زمینه تولید محصولات نهایی صادراتی بوده و ۷۶ درصد از کل ارزش صادرات تنها به تولیدات ده استان کشور مرتبط است که بیانگر تمرکز تولیدات صادراتی در تعداد اندکی از استان‌های کشور است.

۹. قسمت اعظم صادرات کشور (۶۹ درصد) و واردات کشور (۸۴ درصد)، تنها توسط ۱۰ گمرک صورت می‌گیرد. این در حالی است که تعداد گمرکات فعال صادراتی ۱۲۷ و تعداد گمرکات فعال وارداتی ۸۷ گمرک است. این آمار بیانگر ضرورت اجرای احکام قانونی در خصوص آمایش گمرکات اجرایی است.

۱۰. در دوره مورد بررسی از نظر ارزشی، حدود ۷۰ درصد واردات مربوط به کالاهای واسطه‌ای، حدود ۱۸ درصد مربوط به کالاهای سرمایه‌ای و حدود ۱۲ درصد مربوط به کالاهای مصرفی است که در این میان واردات کالاهای سرمایه‌ای با رشد حدود ۷۳ درصد، بیشترین رشد را به خود اختصاص داده است.

۱۱. ارزش واردات دانه گندم سخت و وسایل نقلیه با موتور پیستونی درونسوز نسبت به دوره قبل افزایش چشمگیری (به ترتیب ۱۲۳ درصد و ۱۵۳ درصد) داشته است.

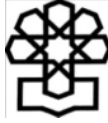
۱۲. کالاهای عمده وارداتی کشور در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ شامل دانه گندم سخت، وسایل نقلیه با موتور پیستونی، برنج، دانه ذرت دامی و کنجاله سویا بوده است. این آمار حاکی از آن است که مصرف برخی کالاهای اساسی مانند نان، برنج و تولید دام و طیور که به صورت مستقیم به تأمین امنیت غذایی کشور مرتبط است، وابستگی زیادی به واردات دارد و از این منظر می‌تواند در مواقع بحرانی کشور را با آسیب‌هایی مواجه کند.

۱۳. پنج کشور عمده طرف واردات کالا به ایران در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ کشورهای امارات متحده عربی، چین، هند، جمهوری کره و ترکیه هستند که از نظر ارزشی ۷۰ درصد کالاهای وارداتی ایران از این ۵ کشور وارد شده است. این در حالی است که در دوره مشابه سال قبل، ایران ۶۵ درصد ارزش کالاهای وارداتی را از این کشورها خریداری می‌نمود. افزایش وابستگی به ۵ کشور خاص در واردات با توجه به وابستگی تأمین کالاهای اساسی از طریق واردات و در راستای تقویت اقتصاد مقاومتی در کشور، نکته مثبتی در بررسی آمار تجاری ایران به شمار نمی‌آید.

۱۴. کاهش قیمت متوسط هر تن کالای وارداتی به حدود ۱,۳۲۸ دلار و افزایش متوسط قیمت هر تن کالای صادراتی به حدود ۴۳۲ دلار، هرچند نشانگر افزایش و بهبود نسبی رابطه مبادله کشور نسبت به دوره مشابه سال قبل است، با این حال مؤید استمرار تجارت خارجی کشور بر مبنای صادرات کالاهایی با ارزش افزوده پایین در مقابل واردات کالاهایی با ارزش افزوده بالاتر است.

منابع و مآخذ

۱. گزارش آمار مقدماتی تجارت خارجی طی ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳ مندرج در سایت رسمی گمرک جمهوری اسلامی ایران به آدرس:
<http://www.irica.gov.ir>
۲. گزارش «متوسط ارزش کالاهای وارداتی و صادراتی غیرنفتی (بدون احتساب میعانات گازی در ۶ ماهه نخست سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۳)»، پیوست نامه مورخ ۱۳۹۳/۷/۲۰ گمرک جمهوری اسلامی ایران با شماره ۲۲/۱/۲۵۳/۱۳۳۵۰۲.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۴۰۲۴

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: تحلیل اجمالی آمار تجارت خارجی در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۳

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه بازرگانی)

تهیه و تدوین: خشایار سید شگری

ناظر علمی: سعید غلامی باغی

متقاضی: معاونت پژوهش‌های اقتصادی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. تجارت

۲. صادرات

۳. واردات

تاریخ انتشار: ۱۳۹۳/۹/۱۱